

Par plānotiem pasākumiem ēnu ekonomikas apkarošanai

Pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai 2010.–2013.gadam (turpmāk – pasākumu plāns) tika izstrādāts darba grupā, kurā iekļauti gan valsts pārvaldes iestāžu pārstāvji, gan sociālie partneri - Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Zemnieku Saeimas pārstāvji.

Lai apzinātu ēnu ekonomikas izpausmes un risinājumus tās apjoma mazināšanai konkrētās nozarēs, tika rīkotas atsevišķas tikšanās par būvniecības, lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības, transporta, loģistikas, metālapstrādes, izložu un azartspēļu, veselības aprūpes un tirdzniecības nozares jautājumiem, kurās piedalījās attiecīgo nozaru pārstāvji, atbildīgās ministrijas, Finanšu ministrija un Valsts ieņēmumu dienests.

Risinājumu, kas vērsti uz ēnu ekonomiku veicinošo faktoru (cēloņu) ierobežošanu, izstrādes laikā darba grupa analizēja katru nozari atsevišķi un izstrādāja atbilstošus risinājumus šādās nozarēs:

- 1) būvniecība;
- 2) transports un loģistika;
- 3) metālapstrāde;
- 4) mazumtirdzniecība;
- 5) lauksaimniecība, mežsaimniecība, zivsaimniecība un pārtikas aprīte;
- 6) izlozes un azartspēles.

Nemot vērā, ka ēnu ekonomikas veicinošie faktori vairākās nozarēs pārklājas, pasākumu plānā iekļautie uzdevumi netika izdalīti atsevišķi pa nozarēm tajos gadījumos, kur risinājums ēnu ekonomikas ierobežošanai ir vienāds, piemēram, izstrādāt priekšlikumus kases aparātu un kases sistēmu programmatūras uzraudzības nodrošināšanai tajos gadījumos, kad ir notikusi pretlikumīga iejaukšanās kases aparātu un kases sistēmu programmatūrā.

Attiecīgi pasākumu plānā atsevišķi tika izdalīti tikai tādi risinājumi, kas attiecas tikai uz vienas nozares uzņēmējiem, piemēram, izvērtēt īpašā pievienotās vērtības nodokļa maksāšanas un priekšnodokļa atskaitīšanas kārtības ieviešanu komersantiem, kas darbojas zivsaimniecības nozarē.

Uzskatām, ka par nozīmīgu ieguldījumu tautsaimniecības attīstībā būtu uzskatāma veiksmīga pasākumu plāna realizācija, neatkarīgi no uzdevumu sadalījuma pa nozarēm, līdz ar to Finanšu ministrija un pārējās valsts pārvaldes iestādes turpina aktīvu darbu pie pasākumu plāna ieviešanas.

Līdz šim veiksmīgi īstenoti 11 pasākumi, kā arī sabiedriskais apspriešanai nodoti 9 pasākumu ieviešanai nepieciešamie normatīvo aktu projekti, informatīvie ziņojumi un citi dokumenti. Valsts pārvaldes iestāžu iekšienē notiek aktīvs darbs pie pārējo pasākumu ieviešanas. Pielikumā pievienota informācija par pasākumu plānā iekļauto aktuālo uzdevumu, kuru izpildes termiņš ir līdz š.g. 1.aprīlim, izpildes gaitu.

Turklāt, attiecībā uz konkrētām nozarēm, par īpaši nozīmīgu panākumu uzskatāma Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) uzsāktā aktīvā sadarbība ar nozaru asociācijām, lai kopīgi cīnītos ar izvairīšanos no nodokļu nomaksas un „aploksņu algām”, veicinātu godīgas konkurences apstākļus, kā arī, lai ieinteresētu pašus komersantus izrādīt iniciatīvu un izpratni sakārtot savas nozares nodokļu saistību izpildes jautājumus.

Vienošanās būtība ir, ka paši nodokļu maksātāji apzinās, ka tikai brīvprātīga likumdošanai atbilstoša nodokļu nomaksas līmeņa paaugstināšana ir atslēga uz normālu biznesa attīstību, kas nozīmē arī saņemt īpaši pozitīvu attieksmi no valsts puses (šai gadījumā no VID puses) gan mazāku kontroļu veidā, gan riska informācijas operatīvas sniegšanas (katram asociācijas biedram vienu reizi ceturksnī tiek sniegta VID rīcībā esošā nodokļu nenomaksas riska informācija, ar mērķi dot iespēju pašam komersantam novērst kļūdas), gan konsultāciju un dažādas informācijas ātrākas aprites ziņā. Asociāciju biedri ir uzņēmušies konkrētas saistības attiecībā pret Valsts budžetu gan par vidējo algu lielumu, gan par samaksāto nodokļu apjomu pret apgrozījumu (individuāli kritēriji), kas liecina, ka asociācija ne tikai vēlas panākt konkurētspējīgus apstākļus nozarē, bet arī starp tās biedriem (tie asociācijas biedri, kuriem rādītāji ir zem asociācijas vidējiem, konkrētā laika periodā ir apņēmušies tos sakārtot). Šobrīd ir noslēgtas vienošanās ar 10 nozaru asociācijām un ir saistošas kopumā 208 komercsabiedrībām.

Nozaru asociācijas, ar kurām noslēgtas vienošanās par sadarbību:

Nr.p.k.	Asociācijas nosaukums	Vienošanās noslēgšanas datums
1.	Latvijas logu un durvju ražotāju asociācija (LLDRA)	31.08.2010.
2.	Biedrība „Latvijas Ceļu būvētājs” (LCB)	09.11.2010.
3.	Biedrība „Latvijas Drošības biznesa asociācija” (LDBA)	30.11.2010.
4.	Latvijas Profesionālās uzkopšanas un apsaimniekošanas asociācija (LPUAA)	02.12.2010.
5.	Biedrība „Būvniecības attīstības stratēģiskā partnerība” (BASP)	09.12.2010.
6.	Latvijas Pilnvaroto autotirgotāju asociācija (LPAA)	15.12.2010.
7.	Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācija (LPUA)	07.01.2011.
8.	Biedrība „Latvijas Zivrupnieku savienība” (LZS)	20.01.2011.
9.	Latvijas Pārtikas tirgotāju asociācija (LPTA)	08.02.2011.
10.	Būvmateriālu ražotāju asociācija (BRA)	08.02.2011.

Tas, ka šīs vienošanās pēc būtības ir savādākas par iepriekšējām, kā arī tas, ka tās nav formālas, liecina jau šobrīd paveiktais. Piemēram, vienošanās ietvaros Latvijas Drošības biznesa asociācija pastāvīgi sniedz informāciju VID par apsardzes uzņēmumiem, kuri ir uzvarējuši publisko iepirkumu konkursos un kuri ir piedāvājuši ievērojami zemāku cenu nekā tā ir noteikta Latvijas Drošības biznesa asociācijas pētījumā „Zemākā cena, par kādu apsardzes komersants spēj sniegt fiziskās apsardzes iepirkumu valsts objektam”. Šobrīd VID aktīvi veic 11 apsardzes uzņēmumu tematiskās pārbaudes, divus auditus lai noteiktu iespējamus slēptos ieņēmumu avotus, kas tiek izmantoti algu izmaksām „aploksnēs”. Līdzīgu

informāciju aktīvi sniedz arī citas asociācijas(Latvijas logu un durvju ražotāju asociācija, Biedrība „Latvijas Ceļu būvētājs”, Latvijas Profesionālās uzkopšanas un apsaimniekošanas asociācija, Būvmateriālu ražotāju asociācija).

Savukārt Latvijas Profesionālās uzkopšanas un apsaimniekošanas asociācija pēc sarunām ar Valsts ieņēmumu dienestu ir sagatavojusi un publicējusi savā interneta vietnē uzkopšanas darbu laika normatīvus, kā arī publisko iepirkumu metodisko materiālu administratīvo īpašumu uzkopšanas un apsaimniekošanas darbiem (minimālos pakalpojumu tarifus ir izstrādājusi arī Latvijas Drošības biznesa asociācija) . Šos normatīvus var pielietot VID analītiskajā darbā, kad rodas nepieciešamība novērtēt uzkopšanas uzņēmumu kapacitāti. Savukārt materiālu kopumā var izmantot VID struktūras publisko iepirkumu veikšanā, lai ievērojami samazinātu laika ieguldījumu iepirkumu dokumentācijas sagatavošanā un aizsargātu savas kā pakalpojumu iepircēja intereses.

2011.gada februāra sākumā Latvijas zivrupnieku savienība noorganizēja auditoru grupas trīs dienu praktiskās mācības zivrupniecības uzņēmumā par šīs nozares specifiku, grāmatvedības uzskaites īpatnībām un arī par iespējamajiem riskiem, kur šajā nozarē iespējama izvairīšanās no nodokļu nomaksas.

Savukārt ar Latvijas Pārtikas tirgotāju asociāciju uzsāktas sarunas par mācību organizēšanu par kases aparātu sistēmām, to iespējām izmantot iekšējās kontroles nodrošināšanai, tai skaitā preču kustības uzskaitē.

Neraugoties uz to, ka vēl iepriekš minēto vienošanos nav noslēgusi Latvijas Kartogrāfu un ģeodēzistu asociācija, tomēr tās biedri jau ir snieguši informāciju par informāciju, ko nozares komersanti sniedz Valsts zemes dienestam un ko var izmantot pārbaudes procesā, lai noteiktu iespējamo ieņēmumu slēpšanu un attiecīgi iespējamo izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Informācija no Valsts zemes dienesta tika pieprasīta, izanalizēta kopsakarībās ar iesniegtajām nodokļu deklarācijām, kā rezultātā divos augsta riska šīs nozares uzņēmumos šobrīd notiek nodokļu audits.

Būvmateriālu ražotāju asociācija ir sniegusi informāciju par konkrētas produkcijas ražošanas izmaksu struktūru, izejvielu un gatavās produkcijas proporciju, kā rezultātā, pārbaudēs konstatējot būtiskas novirzes saražotās gatavās produkcijas neuzrādīšanā, VID šajos uzņēmumos ir uzsācis nodokļu auditus, kuros tiks piemērotas netiešās aprēķinu metodes. Tāpat tiek iesaistīta kā eksperti divos citos audits.

Nēmot vērā minēto, var secināt, ka nozaru asociācijas, kas apzinās problēmas nozarē un ir gatavas kopā ar VID risināt nozares problēmas, sadarbojas, lai kopējiem spēkiem apkarotu ēnu ekonomiku. Dialogs starp komersantiem un Valsts ieņēmumu dienestu ir veiksmīgi uzsākts.

Lai veiksmīgi nākotnē turpinātu iesākto, VID ir veicis pārrunas, sagatavojis un nosūtījis izskatīšanai vienošanās projektus vēl 10 asociācijām: Latvijas Spēļu biznesa asociācijai, Latvijas tirgotāju asociācijai, Latvijas Būvmateriālu tirgotāju asociācijai, Latvijas kartogrāfu un ģeodēzistu asociācijai, Latvijas pasažieru pārvadātāju asociācijai, Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācijai, Latvijas atkritumu saimniecības uzņēmumu asociācijai, Veselības aprūpes darba

devēju asociācijai, Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijai un Latvijas Piensaimnieku centrālajai savienībai.